

сельскому хозяйству, промышленности, энергетике и минеральным ресурсам, туризму, транспорту и коммуникациям.

В ходе визита в ОАЭ и Королевство Бахрейн проведены переговоры с представителями Аль-Хиляль банка, которые подтвердили готовность официально открыть первый исламский банк в РК, содействовать Казахстану в выпуске сукуков (исламских облигаций. - "&"), в развитии исламского банкинга.

Общая стоимость проектов с арабскими партнерами составляет порядка \$10 млрд. Так, арабские инвесторы выделяют на строительство комплекса "Абу-Даби Плаза" свыше \$1 млрд, на создание совместного банка Аль-Хиляль - до \$1 млрд.

Раньше, когда была возможность привлекать инвестиции из стран Европы, мы это делали. Ментальность же людей в Юго-Восточной Азии совсем другая. Чтобы улучшить работу с инвесторами, соответствовать требованиям различных менталитетов, надо создать единый центр по работе с инвесторами. Сейчас рассматривается такая возможность.

Важно, чтобы мы постоянно работали над ошибками и увеличением компетенции сотрудников, задействованных в работе по привлечению инвесторов как в государственном, так и в частном секторах.

Понятно, что инвестиции не подразумевают благотворительности: бесперспективному, малоприбыльному проекту рассчитывать на помощь ФПИ не приходится. При выборе проектов для инвестирования потенциал компании, который каждый фонд определяет различными методами, играет решающую роль. В идеале компания для инвестирования фондом должна обладать не только профессиональной командой менеджеров, уникальной концепцией бизнеса и конкурентными преимуществами. Предприятие должно вести открытую, прозрачную политику. Инвестор должен быть уверен в том, что его доля юридически защищена, что финансовая деятельность компании прозрачна.

Литература

1. www.kcm-kazyna.kz
2. www.prodengi.kz
3. www.kazinvest.kz

Бұл мақалада шетел инвестициясын тарту және оған қолайлы жағдайлар жасау мәселелері қарастырылған.

This article is concerned with involving of foreign investments and makes it more comfortable.

С.Б. Мақыш

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ПЛАСТИКАЛЫҚ КАРТОЧКАЛАР НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУ ЖАҒДАЙЫ

Төлем карточкаларымен есеп айырысулар компьютер торабының, ақпараттарды автоматты түрде өңдеу құралдарын қолданатын байланыс жүйелері арқылы жүзеге асыратын банктер және олардың клиенттері, сатушылар мен сатып алушылар арасындағы төлемдер жиынтығын сипаттайды /1/.

Төлем карточкалары - пластикалық карточка формасында болады. Олар екі түрлі болып келеді:

Дебеттік карточка – карточкалық шот иесіне банкоматтан қолма-қол ақша алуға және карточкамен қызмет көрсететін сауда үйлерінде, мейрамханаларда және т.б. орындарда сатып алынған тауары мен қызметтері үшін есеп айырысуға мүмкіндік беретін төлем құралы.

Кредиттік карточка - оның элементі мен карточка иесі арасындағы келісім шартқа сәйкес, несиелік көлемінде тауарлар мен қызметтер үшін төлемді жасауға, не қолма-қол ақша алуға арналған карточка.

Кредиттік карточкалар бөлшек сауда айналымында және қызмет көрсету сферасында қолданылады. Қазіргі уақытта несиелік карточкалардың мынадай түрлері қолданылады: банктік, саудаға арналған, бензин сатып алуға арналған, туризм және ойын-сауық шараларын төлеуге арналған. Біршама кеңінен таралған түріне сауда карточкаларын жатқызуға болады.

Қазақстан аумағында қолданылып жүрген карточкалар қолданылу аясына қарай екі түрге бөлінеді /2/:

1) локальдық немесе оқшауланған, яғни бір елдің аумағында қолданылатын төлем карточкалары;

2) халықаралық, яғни әлемдің банктік тәжірибеде еркін қолданылатын төлем карточкалары.

2010 жылғы 1 сәуірдегі жағдай бойынша 21 банк және «Қазпочта» АҚ нақтылы түрде төлем карточкаларын шығаруды жүзеге асыруда. Екінші деңгейлі банктер жергілікті жүйе төлем карточкаларын: Altyn Card – «Қазақстанның Халықтық Банкі» АҚ, SmartAlemCard – «БТА Банкі» АҚ, TemirCard – «БТА Банкі» АҚ ЕҰ - «Темірбанк» АҚ, «Сити банкі» АҚ шығаруда. Бұдан басқа, қазақстандық банктер келесідей халықаралық жүйе карточкаларын шығарумен және таратумен айналысуда: VISA International, Europay International, American Express International, China Union Pay және Diners Club International /3/.

2010 жылғы 1 сәуірдегі жағдай бойынша банктердің шығарған төлем карточкаларының саны 7.8 млн. дана құрап, бұл карточкалардың ұстаушыларының саны – 7.4 млн. адам болған (2009 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда бұл көрсеткіштер сәйкесінше 12.4% және 12.8% артқан). Қазақстандағы төлем карточкалары нарығының дамуы жайындағы толығырақ мәліметтер 1-4 кестелерде келтірілген.

1-кесте

Қазақстандағы карточкалар нарығының даму серпіні

Көрсеткіштер	01.04.09	01.04.10
Айналымдағы карточкалар саны (мың бірлік), оның ішінде	6 969.9	7 837.1
- жергілікті жүйе карточкалары	166.5	163.7
- халықаралық жүйе карточкалары, оның ішінде:	6 803.4	7 673.4
Visa International	5 406.7	6 275.3
Europay International	1 390.3	1 389.8
Карточка ұстаушыларының саны (мың адам), оның ішінде	6 547.1	7 386.7
- жергілікті жүйе карточкалары	158.6	155.9
- халықаралық жүйе карточкалары, оның ішінде:	6 388.5	7 230.8
Visa International	5 068.8	5 883.1
Europay International	1 313.4	1 339.5
Қолданылған карточкалардың саны (мың бірлік), оның ішінде	3 251.8	3 731.2
- жергілікті жүйе карточкалары	91.6	91.4
- халықаралық жүйе карточкалары, оның ішінде:	3 160.2	3 639.8
Visa International	2 453.9	2 921.8
Europay International	703.0	713.6
POS – терминалдар саны (дана), оның ішінде	21 339	23 154
сауда кәсіпорындарында	17 044	18 681
банктерде	4 295	4 473
Импринтерлер саны (дана), оның ішінде	880	799
сауда кәсіпорындарында	477	420
банктерде	403	379
Банкоматтар саны (дана)	6 524	7 110
Сауда кәсіпорындарының саны (бірлік)	9 423	10 161
Төлем карточкаларын пайдалана жүргізілген операциялардың шоттардағы қалдықтардың орташа айлық мөлшері (млн. тг.)	101 973.0	128 424.1

Ескертпе - Қазақстандық банктердің тарататын American Express International, Diners Club International, Europay International және Visa International халықаралық төлем карточкалары да есепке алынды.

Кестеден көріп отырғанымыздай айналымдағы карточкалар саны 2010 жылдың сәуір айына 7 837.1 бірлік, оның ішінде жергілікті жүйе карточкалары 163.7 бірлік және халықаралық жүйе карточкалары 7 673.4, оның ішінде: Visa International - 6 275.3 және Europay International - 1 389.8 бірлікті құраған. Бұл жерде айналымдағы карточкалар ішінде жергілікті карточкаларға қарағанда халықаралық карточкалардың көбірек қолданылатынын көруге болады. Ал карточка ұстаушыларының саны 2010 жылдың сәуір айына 7 386.7 мың адамды құрасы, оның ішінде жергілікті жүйе карточкалары 91.4 мың адам және халықаралық жүйе карточкалары 3 639.8 мың адамды оның ішінде: Visa International - 2 921.8 және Europay International - 1 713.6 мың адамды құрап отыр.

Төлем карточкаларының ішінде неғұрлым көп тарағаны халықаралық жүйе карточкалары болып келеді. Олардың өзіндік үлесі 97.9%, ал жергілікті жүйе карточкаларының өзіндік үлесі – 2.1%. 2009 жылдың 1-ші сәуірінде бұл арақатынас 97.6% және 2.4% құраған болатын.

2-кесте

Қазақстандағы карточкалар нарығының өңірлер бойынша дамуы

Көрсеткіштер	2010 ж. 1 сәуірдегі жағдай бойынша		
	Айналымдағы карточкалар саны(мың бірлік)	Карточка ұстаушыларының саны (мың адам)	Қолданылған карточкалардың саны (мың бірлік)
Барлығы, оның ішінде	7 829.5	7 277.3	3 726.7
Ақмола облысы	250.9	238.5	139.9
Ақтөбе облысы	429.6	407.8	215.3
Алматы облысы	265.2	254.7	137.7
Атырау облысы	384.7	347.2	181.7
	623.0	591.6	321.1
Жамбыл облысы	302.3	295.9	170.8
Батыс-Қазақстан облысы	275.7	259.2	131.1
Қарағанды облысы	809.6	766.5	394.6
Қостанай облысы	296.4	281.9	161.1
Қызылорда облысы	277.0	264.5	157.9
Маңғыстау облысы	385.7	352.0	182.3
Павлодар облысы	423.0	397.3	218.3
Солтүстік-Қазақстан облысы	196.4	188.0	101.3
Оңтүстік-Қазақстан облысы	521.5	496.3	253.7
Алматы қаласы	1 796.2	1 594.5	706.8
Астана қаласы	592.3	541.6	253.3

Кестеден көріп отырғанымыздай карточканы пайдаланушылар жағынан өңірлерді алдыңғы орында Алматы қаласы 1 594.5 мың адам, екінші Қарағанды облысы 766.5 мың адам, үшінші Шығыс-Қазақстан облысы 591.6 мың адам. Ал ең аз пайдаланушы өңірлерге Солтүстік-Қазақстан облысы 188.0 мың адам жатады /3/.

3-кесте

Қазақстандағы карточкалар нарығының өңірлер бойынша дамуы

Көрсеткіштер	2010 ж. 1 сәуірдегі жағдай бойынша			
	POS – терминалдар саны (дана)	Импринтерлер саны (дана)	Банкоматтар саны (дана)	Сауда кәсіпорындарының саны (бірлік)
1	2	3	4	5
Барлығы, оның ішінде	23 154	799	7 110	10 161
Ақмола облысы	571	4	249	290
Ақтөбе облысы	1 307	13	398	433
Алматы облысы	516	9	281	151
Атырау облысы	1 140	48	406	492
Шығыс-Қазақстан облысы	1 534	27	577	733
Жамбыл облысы	593	6	258	261
Батыс-Қазақстан облысы	850	19	265	328
Қарағанды облысы	1 730	23	638	694
Қостанай облысы	765	19	291	324

3-кестенің жалғасы

Қызылорда облысы	386	5	203	191
Маңғыстау облысы	849	16	364	416
Павлодар облысы	1 209	12	439	555
Солтүстік-Қазақстан облысы	608	8	210	272
Оңтүстік-Қазақстан облысы	1 069	14	450	427
Алматы қаласы	7 073	496	1 403	3 095
Астана қаласы	2 954	80	678	1 499

Ескертпе - Қазақстандық эмитенттердің шығарған төлем карточкаларының Қазақстан Республикасы аумағында және одан тыс жерлерде қолданылуы (қазақстандық банктер тарататын American Express International, Diners Club International, Visa International және Europay International карточкалары бойынша айналымдар есепке алынбады.

4-кесте

Қазақстандағы карточкалармен есеп айрысулар жағдайы

Көрсеткіштер	Наурыз	
	Қолма-қол ақшасыз төлемдер	Қолма-қол ақша алуға байланысты операциялар
2009 жыл		
Саны (мың транз.), оның ішінде	1 642.0	8 371.6
- жергілікті жүйе	37.7	233.6
- халықаралық жүйе, оның ішінде	1 604.3	8 138.0
Visa International	1 283.1	6 423.1
Europay International	320.0	1 707.8
Көлемі (млн. теңге), оның ішінде	21 811.8	184 590.7
- жергілікті жүйе	423.6	5 292.2
- халықаралық жүйе, оның ішінде	21 388.2	179 298.5
Visa International	18 138.0	145 499.6
Europay International	3 239.6	33 623.1
2010 жыл		
Саны (мың транз.), оның ішінде	2 219.0	9 534.2
- жергілікті жүйе	47.7	237.5
- халықаралық жүйе, оның ішінде	2 171.3	9 296.7
Visa International	1 790.3	7 593.9
Europay International	379.0	1 695.8
Көлемі (млн. теңге), оның ішінде	33 447.3	225 140.4
- жергілікті жүйе	648.0	5 335.5
- халықаралық жүйе, оның ішінде	32 799.3	219 804.8
Visa International	28 672.1	183 823.6
Europay International	4 085.1	35 766.2
Өзгерісі (%)		
Саны	35.1%	13.9%
- жергілікті жүйе	26.5%	1.7%
- халықаралық жүйе, оның ішінде	35.3%	14.2%
Visa International	39.5%	18.2%
Europay International	18.4%	-0.7%
Көлемі	53.3%	22.0%
- жергілікті жүйе	53.0%	0.8%
- халықаралық жүйе, оның ішінде	53.4%	22.6%
Visa International	58.1%	26.3%
Europay International	26.1%	6.4%

Ескертпе - Қазақстан Республикасы аумағында қазақстандық және шетелдік эмитенттердің шығарған төлем карточкаларының 2010 жылдың наурыз айында аймақтар бойынша қолданылуы (қазақстандық банктер тарататын American Express International, Diners Club International, Visa International және Europay International карточкалары бойынша айналымдарды есепке ала отырып).

2010 жылғы наурызда қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын қолдану арқылы жасалған транзакцияларының көлемі 225.1 млрд. теңге құрады (өсім 2009 жылдың наурыз айымен салыстырғанда 25.3%). 2010 жылдың наурыз айында транзакциялардың саны 11.8

млн. транзакцияны құрап, 2009 жылдың наурыз айымен салыстырғанда 17.4%-ға өскен Бұл ретте қолма-қол жасалмайтын төлемдердің саны мен сомасының өсуі 35.1% (2.2 млн. транзакция) және 53.3% (33.4 млрд. теңге), ал қолма-қол ақша алу операцияларының өсуі тиісінше 13.9% (9.5 млн. транзакция) және 22.0% (225.1 млрд. теңге) құрады /3/.

Қорыта айтқанда, пластикалық карточкалар нарығын одан әр қарай дамытуға көңіл бөлу, ең бастысы есеп айырысуларды жеңілдетіп, төлем айналымын жылдамдатуға, банктерде шотта қаражаттардың сақталуына, сондай-ақ көлеңкелі бизнестегі қолма-қол ақшалармен есеп айырысу көлемін қысқартып, ақша қаражаттарының қозғалысының айқындығына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер

1. Банковское дело: Учебник / под ред. О.И. Лаврушина // Москва “Финансы и статистика” 2004.
2. Мақыш С.Б. Оқулық Алматы, Жеті жарғы, 2009
3. ҚР Ұлттық банкінің 2009ж және 2010 ж сәуір айына жасалған ақпараттық және есептік материалдары.

В данной статье рассматривается современное состояние и развития рынка пластиковых карточек в Казахстане.

This article discusses the current state and development of the market of plastic cards in Kazakhstan.

К.Б. Исин

О ПРОБЛЕМАХ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ РИСКОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ

На существующем этапе развития экономических отношений Республики Казахстан наблюдаются глубокие изменения в ситуации с рисками, а именно потенциал ущерба становится многообразнее, крупнее, сложнее и его все труднее предсказать. От уровня знакомства с различными формами проявления рисков часто зависит экономическое положение, а порой и дальнейшее существование предприятия.

Насколько адекватны традиционные внутрифирменные подходы к феномену риска, которые применяются у нас в стране? Возникают сомнения в правомерности концентрации внимания на непосредственных, обычно в денежном выражении оценках потенциального ущерба. Подобный ограниченный подход в значительной мере предопределяет ответ на вопросы, что в данном социальном контексте понимается как риск и какой размер ущерба считается допустимым и обоснованным.

В современной теории экономики отечественных предприятий известно множество определений понятия риска, отражающих как практические потребности принятия решений, так и чисто теоретические положения. Широко известные понятия риска в экономике предприятия характеризуются своей определенной ограниченностью. Во-первых, не все параметры риска могут быть измерены в денежном эквиваленте. Например, вред здоровью нельзя выразить никакими количественными единицами. Это еще более справедливо в отношении рисков в экологической сфере, а также ряде других областей. Во-вторых, сомнительно, что из-за трудности установления воздействующих факторов риски в действительности могут быть представлены объективно и оперативно. Все определяется степенью сложности исследуемой обстановки. Одно дело строго ограниченная ситуация с одним параметром ущерба, одним потерпевшим в одном временном отрезке. Другое – ситуация риска со сложными взаимосвязями (что намного ближе к реальности), несколькими видами ущерба, причиненного в разное время множеству пострадавших.